

**LATVIJAS DABAS FONDA, LATVIJAS ORNITOLOĢIJAS BIEDRĪBAS UN
LATVIJAS ENTOMOLOĢIJAS BIEDRĪBAS IETEIKUMI
LAUKU ATTĪSTĪBAS PROGRAMMAI 2007.-2013. GADAM (uz 13.02.2007.)**

1. NEATBALSTĀMI PASĀKUMI

Īpaši iebilstams pret šo pasākumu finansēšanu, izmantojot Vides aizsardzībai paredzētos līdzekļus.

- 1.1.** Izmantojot Vides aizsardzībai paredzēto ES finansējumu, nav veicināma lauksaimniecības zemju un lauksaimniecībā neizmantojamu zemju apmežošana.
- 1.2.** Nav pieļaujama atbalsta sniegšana jaunu, vēl nenosusinātu platību nosusināšana ne lauksaimniecības, ne meža zemēs.
- 1.3.** *Natura 2000* teritorijās un citās īpaši aizsargājamās dabas teritorijās (ĪADT), izmantojot ES finansējumu, nav veicināma meliorācijas sistēmu atjaunošana un uzlabošana, meža ceļu būve, renovācija un rekonstrukcija.
- 1.4.** Izmantojot ES finansējumu, nav veicināma dabisko traucējumu – vēja, uguns, kaitēkļu masveidā savairošanās radīto seku likvidēšana.

2. PASĀKUMS AGROVIDE

2.1. Bioloģiskās lauksaimniecības attīstība

- a) Ja pārklājas bioloģiskās lauksaimniecības platības ar bioloģiski vērtīgo zālāju (BVZ) platībām, tad šajās platībās jāpiesakās uz BVZ uzturēšanas maksājumiem.

2.2. Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos

2.2.2. Vispārīgi jautājumi

- a) BVZ apsaimniekošanas pasākumu produkts ir sabiedrības interesēs aizsargāti biotopi, sugu populācijas un ainava.
- b) Pieteikšanos uz visa veida maksājumiem (tajā skaitā lauksaimniecībai mazāk labvēlīgā apvidus (MLA) maksājumam), veicot BVZ apsaimniekošanu pļaujot, **nedrīkst ierobežot ar lopu skaitu saimniecībā.**
- c) Jāveic līdz šim nezināmu BVZ apzināšana un jānodrošina iespēja par tiem pieteikties uz maksājumu saņemšanu. Mērķteritoriju minimālā platība *Natura 2000* vietās aptuveni 63000 ha, visā valsts teritorijā ne mazāk kā 100000 ha (aptuveni 20% no pašreizējās zālāju platības).
- d) **Jāiekļauj BVZ atjaunošanas pasākums** (iespējams finansējums no pasākuma Neienesīgās investīcijas) un atbalsta maksājumi jāpiešķir par atjaunoto platību uzturēšanu. Uz BVZ nevar attiekties prasība būt labā lauksaimniecības stāvoklī kādā noteiktā atskaites gadā.

2.2.3. Konkrēti priekšlikumi

- a) BVZ pļaušanas termiņi – piemērojami trīs pļaušanas uzsākšanas datumi (1. tab.) - 15. jūnijs, 15. jūlijs un 15. augusts.

Samaksa tiek diferencēta par nopļautās zāles izvākšanu vai smalcināšanu (par smalcināšanu mazāka nekā par izvākšanu).

1. tabula

BVZ pļaušanas termiņi un samaksas diferenciācija

	Pļaušana no 15.jūnija ¹	Pļaušana no 15.jūlija ²	Pļaušana no 15.augusta ³
	Maksājuma apmērs % no maksimāli iespējamā		
Pļaušana ar sienu novākšanu platībās virs 1ha	50%	70%	100%
Pļaušana ar sienu novākšanu meža vai apdzīvotu vietu ieskauros līdz 1 ha lielos laukos	100%	100%	100%
Sasmalcināšana	Nav pieļaujama	50%	70%

- b) Ganīšanai BVZ nav termiņu ierobežojumu un maksājumu diferenciācijas (maksājums vienmēr 100% apmērā).
- c) **Atbalsta apjoms par ganīšanu un pļaušanu BVZ nākamajā plānošanas periodā nedrīkst būt mazāks par pašreizējo maksājumu kopumu (138 €/ha + pārējie).** Lai nodrošinātu bioloģiski vērtīgo zālāju atbilstošu apsaimniekošanu un saglabāšanu ilgtermiņā, atbalsta maksājuma apjoms jāaprēķina, ņemot vērā, ka apsaimniekotājiem BVZ platībās ir iespēja brīvi izvēlēties citu ienesīgāku lauksaimniecisko darbību (piem., aramzemju ierīkošanu) vai atteikties no BVZ uzturēšanas darbības vispār, ja tā nes zaudējumus. Pieļaujama būtu diferencētas BVZ maksājumu sistēmas izstrādāšana atbilstoši apsaimniekošanas apstākļu sarežģītības pakāpei, maksājot dažāda apmēra kompensācijas. Taču, kamēr tas nav izdarīts, līdz šim piemēroto maksājumu 138 EUR/ha nedrīkstētu samazināt.
- d) **Lopu blīvums BVZ ekstensīvai noganīšanai – 0.4-0.9 dzīvnieku vienības/ha.**
- e) Lauku blokos un BVZ jāiekļauj koki vai koku grupas, kuru vainagu projekcijā tiek pļauts vai ganīts, **pieļaujot visā lauka platībā līdz 10% krūmu, akmeņu kaudzes, mitras ieplakas un sīkāku koku klātbūtni.** Apsaimniekojot esošās parkveida pļavas ieteicams saglabāt parkveida ainavu veidojošo koku sugu jauno paaudzi. Ja lauku blokos nav iespējams iekļaut šos ainavas elementus, tad jānodrošina, lai blokā tiek iekļauta tā platība, kas atrodas zem koka vainaga, izslēdzot vienīgi stumbru.
- f) BVZ, nesamazinot maksājuma apjomu, pieļaujams saglabāt līdz 10% nenopļautas platības atsevišķai vietai nepārsniedzot 0,1 ha.

3. LAUKSAIMNIECISKĀS DARBĪBAS NEGATĪVĀS IETEKMES MAZINĀŠANA VIDES AIZSARDZĪBAS NOLŪKĀ

3.1. Bufejoslu izveidošana

3.1.1. **Obligātais. Bufejoslu izveidošana iepriekšējā LAP noteiktajā veidā un apmērā uz nākamo periodu jāpieņem kā labas lauksaimniecības prakses nosacījums,**

¹ Maksājums kompensē papildus izdevumus sarežģītākos pļaušanas apstākļos, aizliegumu lietot minerālmēslus, veikt ielabošanu un veikt vairāk par vienu pļauju sezonā.

² Maksājums kompensē visu to pašu ko iepriekšējais + sienu kvalitātes samazinājumu.

³ Maksājums kompensē visas to pašu ko iepriekšējie + to, ka šādā laikā iegūtu sienu neuzskata par produktu ko iespējams izmantot vai pārdot lopbarībai.

kas jāievēro obligāti visā Latvijas teritorijā, lai saņemtu jebkādus maksājumus (*Cross Compliance*).

Virszemes ūdensobjektu buferjoslas:

- lauksaimniecībā izmantojamās zemēs ir jāizveido virszemes ūdensobjektu buferjoslas (neapartas joslas) laukiem, kas ir ne mazāki par 0,3 ha;
- ūdensobjektu buferjoslu gar upēm, ezeriem un ūdenskrātuvēm platumam jābūt 10 m no krasta līnijas, bet stāvam pamatkrastam - no tā augšējās malas; meliorācijas novadgrāvjiem, buferjoslas platumam - 2 m no grāvja malas;
- jānopļauj **vienu reizi** gadā ne agrāk par 15. jūliju.

Tīrumu buferjoslas:

- lauksaimniecībā izmantojamās zemēs ir jāizveido tīrumu buferjoslas (neapartas joslas) aramzemes laukiem, kas ir ne mazāki par 10 ha .
- apkārt laukam jāizveido 2 m tīrumu buferjosla;
- jānopļauj **vienu reizi** gadā ne agrāk par 15. jūliju.

3.1.2. **Brīvprātīgais.** Buferjoslu izveidošana papildus iepriekšējā LAP noteiktajam apmēram ir brīvprātīga un papildus apmaksājama.

Virszemes ūdensobjektu buferjoslas:

- lauksaimniecībā izmantojamās zemēs ir izveidotas ūdens objektu buferjoslas (daudzgadīgi zālāji) laukiem, kas ir ne mazāki par 0,3 ha;
- ūdensobjektu buferjoslu gar upēm, ezeriem un ūdenskrātuvēm platumam ir 25 m (apmaksāts no 10 – 25 m) no krasta līnijas, bet stāvam pamatkrastam - no tā augšējās malas; meliorācijas novadgrāvjiem, buferjoslu platumam 4 m (apmaksāts no 2 - 4 m) no grāvja malas;
- jānopļauj **vienu reizi** gadā ne agrāk par 15. jūliju.

Tīrumu buferjoslas:

- lauksaimniecībā izmantojamās zemēs ir izveidotas tīrumu buferjoslas (daudzgadīgi zālāji) aramzemes laukiem, kas ir ne mazāki par 10 ha;
- lauksaimniecībā izmantojamās zemēs ir izveidotas tīrumu sadalošas joslas aramzemes laukiem, kas ir ne mazāki par 20 ha;
- apkārt laukam tiek izveidotas 4 m platas tīrumu buferjoslas (apmaksātas no 2 - 4 m) vai sadalošas joslas (apmaksātas no 0 - 4 m);
- jānopļauj **vienu reizi** gadā ne agrāk par 15. jūliju.

3.2. **Ainavas elementi**

- a) Ar papildus samaksu jāveicina šādu lauka platības iekļautu mazo ainavas elementu uzturēšana (saglabāšana): atsevišķi koki, koku grupas līdz 0,1 ha platībā vai koku rindas līdz 20 m platumā – ozoli, liepas, gobas, vīksnas (stumbra diametrs lielāks kā 16 cm), citi koki (stumbra diametrs lielāks kā 30 cm), akmeņu kaudzes, krūmu puduri (ne lielāki kā 5x5 m un kopumā ne vairāk kā 1% no lauka platības), lāmas. Ainavas elementi tiek deklarēti vienībās uz lauku: piem., Laukā Nr. 11 ir N atsevišķi ozoli, N

akmeņu kaudzes un par katru no tiem piemēro samaksu. Samaksas pamatojums – šo elementu nozīme bioloģiskās daudzveidības aizsardzībā un papildus apgrūtinājums saimnieciskajai darbībai.

Šis apakšpasākums nepārklājas ar BVZ apakšpasākumu.

- b) Ar papildus samaksu un agrovides plānu jāveicina šādu lauka platībā iekļautu mazo ainavas elementu veidošana: atsevišķi koki, akmeņu kaudzes, krūmu puduri.
- c) Ainavas elementu aizsardzības plānošanai izstrādājami agrovides plāni (nepieciešams pasākums Vides plānošanas metožu ieviešana un pielietošana).
- d) Ar papildus samaksu un agrovides plānu jāveicina mitrāju (ne dīķu) veidošana vides jutīgajā teritorijā.

4. NATURA 2000 MAKSĀJUMI UN MAKSĀJUMI, KAS SAISTĪTI AR DIREKTĪVU 2000/60/EK

- a) Atšķirībā no iepriekšējā LAP *Natura 2000* maksājumus nedrīkst piešķirt par jebkuru LIZ jebkurā *Natura 2000* teritorijā. Turpmāk maksājums piešķirams tikai par reāliem lauksaimnieciskās darbības ierobežojumiem un maksājuma apjoms diferencējams atbilstoši darbības ierobežojumu apmēram.

5. MAZĀK LABVĒLĪGIE APVIDI

- a) par tām mazāk labvēlīgo apvidu platībām, kas atrodas BVZ un *Natura 2000* teritorijās atbalsta maksājumus ir jāizmaksā **neatkarīgi no lopu daudzuma saimniecībā.**

Ja tie apsaimniekotāji, kuri nevar nodrošināt attiecīgo lopu blīvumu, nevarēs saņemt maksājumus par zālāju pļaušanu īpaši aizsargājamās dabas teritorijās (Natura 2000 vietās), ievērojamas platības var palikt neapsaimniekotas vispār, veicinot pļavu aizaugšanu ar krūmiem un apmežošanu. Tādējādi tiks apdraudēti Latvijā un Eiropas Savienībā reti un īpaši aizsargājami biotopi, kā arī daudzas tajos sastopamās augu un dzīvnieku sugas.

6. EROZIJAS IEROBEŽOŠANA

- a) Iesakām neuzsākt šo pasākumu, jo ir vairāki citi pasākumi ar augstāku prioritāti, piemēram, nepieciešamas jau iepriekš pieminētās BVZ atjaunošanas un ainavas elementu uzturēšanas aktivitātes.

7. TŪRISMS, MANTOJUMS UN NEIENESĪGĀS INVESTĪCIJAS

7.1. Neienesīgās investīcijas

- a) Prioritāri šīs investīcijas ir novirzāmas dabas aizsardzības plānos paredzēto pasākumu īstenošanai.
- b) Aizsargājamās teritorijās šīs investīcijas pieejamas tikai pasākumiem, kas paredzēti dabas aizsardzības plānos.
- c) Maksājumi piešķirami par īpaši aizsargājamo biotopu un sugu dzīvotņu atjaunošanu *Natura 2000* teritorijās.
- d) Maksājumi piešķirami par zālāju atjaunošanas plānošanu *Natura 2000* teritorijās.
- e) Maksājumi piešķirami par hidroloģiskā režīma atjaunošanu - meliorācijas seku likvidēšana (iztaisnoto upju līkumošana, grāvju aizbēršana vai aizsprostošana).

8. KOMPENSĒJOŠIE MAKSĀJUMI PAR IEROBEŽOJUMIEM NATURA 2000 TERITORIJĀS (MEŽA ĪPAŠNIEKIEM)

- a) Nav pieļaujama kompensācijas piešķiršana neņemot vērā apsaimniekošanas ierobežojumus. Ierobežojumi būtiski atšķiras teritorijās ar dažādiem aizsardzības statusiem, tāpēc nepieciešams nodrošināt diferencētus kompensāciju apjomus.

9. MEŽA VIDES MAKSĀJUMI

9.1. **Speciāli biotopu apsaimniekošanas pasākumi.** Maksājums piešķirams par mežaudzes vai atsevišķu vecu koku atbrīvošanai no nevēlamajiem (traucējošiem) kokiem un krūmiem, tos izcērtot vai kontrolēti dedzinot zemsedzi (dedzināšana pieļaujama tikai boreālajos mežos), un stāvokļa turpmāku uzturēšanu.

Pasākuma īstenošanas vietas: atbilstoši ĪADT dabas aizsardzības plāniem, dabisko meža biotopu inventarizācijas un mikroliegumu informācijai.

9.2. **Brīvprātīga saimnieciskās darbības aprobežojumu vai videi draudzīgāku apsaimniekošanas metožu uzņemšanās.**

Piemēram, maksājums būtu piešķirams, ja melnalkšņu dumbrājos kailcirtes vietā veic tikai izlases cirtes. NATURA 2000 teritorijās maksājums piemērojams arī gadījumos, kad apsaimniekotājs pilnībā atsakās no mežsaimnieciskās darbības vietās, kur tā šobrīd nav aizliegta. Tas būtu attiecināms uz vietām, kas piekļaujas stingrāko režīmu zonām vai mikroliegumiem, to pieļaujot vietās, kur mežaudze ir pietiekamā vecumā un sastāvā (ja nepietiekamā vecumā, tad var veikt degradētas audzes dabiskās struktūras atjaunošanu). Maksājuma apmērs nosakāms atbilstoši neiegūtā labuma apmēram.

9.3. **Meža ganību veicināšana.** Maksājumi piešķirami meža ganību, t.sk. parkveida pļavu, kas iekļautas meža zemēs, noganīšanai, prioritāti piešķirot *Natura 2000* teritorijām un īpaši aizsargājamu biotopu uzturēšanai.

Maksājums būtu attiecināms uz jebkuru noganītu meža platību (nogabalu), kas iekļauta ganību teritorijā ar pastāvīgu aploku. Maksājuma apmērs nosakāms ne mazāks kā par Bioloģiski vērtīgo zālāju noganīšanu Agrovīdes programmas ietvaros. Ganībās, kur līdz ar lauksaimniecības zemēm iekļautas arī mežu zemes, nosakot pieļaujamo lopu blīvumu uz ganību kopplatību, jāņem vērā iekļautās meža platības (līdz šim ņem vērā tikai lauksaimniecības zemes, kas meža iekļaušanas gadījumā veicina nepietiekamu noganīšanu).

9.4. **Mākslīgi veidotu mežaudžu sastāva un struktūras tuvināšana dabiskos apstākļos iespējamai situācijai un biotopu veidošana.** Maksājums piešķirams degradētu mežu atjaunošanai un īpaši aizsargājamu biotopu platību vairošanai (fragmentācijas novēršanai) šo biotopu tuvumā, prioritāti piešķirot *Natura 2000* teritorijām.

Piemēri – lapu koku veicināšana egļu monokultūrā, parkveida situācijas veicināšana (pakāpeniska koku sugu sastāva nomaiņa) sen aizaugušā lauksaimniecības zemē blakus parkveida pļavām. Konkrētas vietas, kur pasākums veicams, identificējamās atbilstoši ĪADT dabas aizsardzības plāniem, ārpus ĪADT tās nosakāmas atbilstoši meža augšanas apstākļu - koku sugu sastāva - vecuma kombinācijai un blakusesoša dabiskā meža biotopa (DMB) klātbūtnei (piem., 10E 30 g vecā dumbrājā blakus pārmitram DMB), bet citos gadījumos pēc speciāla projekta pieteikšanas.

9.5. **Dabisko traucējumu ietekmētu mežaudžu saudzēšana.** Pasākums attiecas uz ugunsgrēkos vai vējgāzēs cietušām mežaudzēm, kuras pēc traucējuma būtu saglabājamas pilnībā neizmainītas vai arī tajās saglabājama daļa traucējuma laikā radušos elementu – vēja laužti koki, apdeguši koki, kritālas, vai atsevišķas audzes daļas. Pasākums (maksājums) būtu attiecināms arī uz palieņu vai pārmitriem mežiem, kur, atjaunojot upes dabisko tecējumu vai gruntsūdeņu līmeni, mežaudze kļūst grūtāk apsaimniekojama. To varētu attiecināt arī uz bebru appludinātām platībām.

10. CITAS LAP IETVAROS FINANSĒJAMAS DARBĪBAS, KAS NEATBILST VAI TIKAI DAĻĒJI ATBILST MEŽA VIDES UN KOMPENSĒJOŠO MAKSĀJUMU PIEMĒROŠANAS NOTEIKUMIEM

10.1. **Dabas aizsardzības pasākumu detalizēta plānošana.** Vairāku meža vides maksājumu ietvaros finansējumu darbību efektīvai ieviešanai nepieciešama darbības precīza plānošana.

Plānošana nepieciešama gan meža nogabala līmenī, kur, piemēram, jāizvēlas izcērtamie un saudzējami koki biotopa apsaimniekošanas gadījumā, gan plašākas ainavas līmenī, piemēram, nosakot vietas, kur atjaunojami biotopi, lai novērstu fragmentāciju.

10.2. **Meža vides maksājumu popularizēšana.** Tā kā līdz šim ir ļoti neliela pieredze dabas apsaimniekošanas pasākumu veikšanā mežos, iesaistot privāto mežu īpašniekus, būtu nepieciešama īpaša šo pasākumu popularizēšana un to mērķa izskaidrošana.

- 10.3. **Nosusināto mežu atjaunošana.** Nākamajā LAP periodā vismaz atsevišķu pilotprojektu veidā nepieciešams finansēt nosusināto mežu atjaunošanas projektus.
- 10.4. **Aizsargājamo un dabas aizsardzībai speciāli apsaimniekojamo mežu inventarizācija privātajos mežos.**

11. MEŽA VIDES MAKSĀJUMU SAŅĒMĒJI

- a) Meža vides maksājumiem, kas paredzēti dabas apsaimniekošanas pasākumu veikšanai, ir jābūt pieejamiem visu īpašumu veidu teritorijām un apsaimniekotājiem. Meža vides maksājumi, kas paredzēti saimnieciskās darbības papildus aprobežojumu kompensēšanai, nav piešķirami par valstij piederošām zemēm.